

Rodzaj dokumentu:	Zasady oceniania rozwiązań zadań
Egzamin:	Egzamin maturalny
Przedmiot:	Język polski
Poziom:	Poziom podstawowy

Zasady oceniania są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej z 2024 r. obowiązującą w roku szkolnym 2025/2026. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20240001019/O/D20241019.pdf> (dostęp: 24.07.2025).

Ogólne zasady oceniania zadań

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Informatory/2024/Informator_EM2024_jezyk_polski_pp.pdf (dostęp: 24.07.2025)

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] tekstów kultury [...]. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów [...]; 3) [...] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź, wyjaśniająca metaforę lotu samolotem

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź

Autorzy porównują korzystanie ze sztucznej inteligencji przez współczesnych ludzi do lotu samolotem, który ma dziesięcioprocentowe ryzyko rozbicia się. Sens zdań *W samolocie już siedzimy. Silniki ruszyły.* można odczytać jako uświadomienie użytkownikom AI, że mają do czynienia z narzędziem jeszcze nieprzebadanym i potencjalnie niebezpiecznym.

LUB

Sens zdań polega na zestawieniu sztucznej inteligencji z lotem samolotem, o którym wiemy, że ma 10 proc. szans na wypadek. Oznacza to, że korzystamy z aplikacji, która może być niebezpieczna.

Zadanie 2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji [...]. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów [...]; 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; 3) [...] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź, odnosząca się do obu tekstów

1 pkt – odpowiedź niepełna, odnosząca się tylko do jednego tekstu

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Yuval Noah Harari przytacza wyniki ankiety z 2023 r. dotyczącej sztucznej inteligencji. W tej ankiecie ponad jedna trzecia naukowców uznała, że korzystanie z technologii AI wiąże się z dziesięcioprocen-
towym niebezpieczeństwem i może doprowadzić nawet do zagłady naszego świata. Agata Kaźmierska i Wojciech Brzeziński w swoim tekście opierają się na tych badaniach, ponieważ porównują korzystanie z AI do lotu samolotem, który ma dziesięcioprocentowe ryzyko rozbicia się.

Zadanie 3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji [...]. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów [...]; 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; 3) [...] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź, rozstrzygnięcie odnoszące się do obu tekstów

1 pkt – rozstrzygnięcie odnoszące się do obu tekstów, ale niepełne wyjaśnienie

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Rozstrzygnięcie: Tak

Uzasadnienie: Zarówno Yuval Noah Harari, jak i Agata Kaźmierska oraz Wojciech Brzeziński nie piszą o zaletach stosowania sztucznej inteligencji. Skupiają się na tym, jakie niebezpieczeństwa niesie jej użytkowanie, choć dostrzegają szerokie możliwości jej wykorzystywania. W tekście pierwszym jest mowa o tym, że sztuczna inteligencja może generować kreatywne treści, a w drugim – że może wykonywać pracę człowieka.

Zadanie 4. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach [...]. II. Kształcenie językowe. 1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku. 3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów [...] nieliterackich.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 3) [...] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach [...]. II. Kształcenie językowe. 1. Gramatyka języka polskiego. Zdający: 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji [...] w analizie i interpretacji tekstów; 2) rozumie różnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście [...]. 2. Zróżnicowanie języka. Zdający: 4) rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku; 5) rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie i rozumie ich funkcje.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Rozwiązanie

FP

Zadanie 5. (0–4)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach [...]. II. Kształcenie językowe. 1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku. III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Wykorzystanie kompetencji językowych [...] w wypowiedziach [...] pisemnych.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 1) przetwarza [...] informacje z tekstów [...]; 3) [...] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte [...]. II. Kształcenie językowe. 1. Gramatyka języka polskiego. Zdający: 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w [...] tworzeniu własnych wypowiedzi. 4. Ortografia i interpunkcja. Zdający: 1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Mówienie i pisanie. Zdający: 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej [...]; 5) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania notatki syntetyzującej

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne)

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych)

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Informacja o zasadach oceniania notatki syntetyzującej napisanej przez zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią)

Treść (0–3)	Egzaminator ocenia treść notatki syntetyzującej zgodnie z tabelą zamieszczoną wyżej.
Poprawność językowa (0–1)	1 pkt – zapis poprawny językowo, dopuszczalne trzy błędy językowe 0 pkt – cztery i więcej błędów językowych Uwaga: ocenając notatkę syntetyzującą zdającego, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się (dysleksję lub dysortografię albo dysgrafię), egzaminator nie ocenia ani poprawności ortograficznej, ani interpunkcyjnej.

Wskazówki dotyczące realizacji tematu notatki

1) Stanowiska autorów tekstów

- Stanowisko autora tekstu pierwszego, np. sztuczna inteligencja jest nową technologią o niezbadanych jeszcze możliwościach, a korzystanie z niej na szeroką skalę może być niebezpieczne.
- Stanowisko autorów tekstu drugiego, np. ludzie masowo wykorzystują sztuczną inteligencję do różnych celów, ale AI nie jest doskonałym narzędziem.

2) Zestawienie stanowisk, np.

- punkty wspólne, np.:
 - część naukowców przestrzega przed bezkrytycznym korzystaniem z AI
 - sztuczna inteligencja może zastąpić człowieka, ale niekoniecznie jest to dobre
- punkty rozbieżne, np.:
 - tekst pierwszy: AI jest zagrożeniem dla człowieka; tekst drugi: ludzie nie zdają sobie sprawy z zagrożenia AI

Uwagi

1) Kompozycja notatki jest dowolna, np. zdający może zacząć od zestawienia stanowisk autorów tekstów albo od przedstawienia stanowiska każdego z nich.

2) Nie są błędami językowymi powtórzenia w notatce syntetyzującej terminów naukowych, np. sztuczna inteligencja, AI, SI.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 3 pkt za treść

Obydwa teksty poruszają temat zagrożenia, jakie współcześnie niesie ze sobą korzystanie ze sztucznej inteligencji. W pierwszym jest mowa o przestrożach naukowców przed tą technologią o niezbadanych dotąd możliwościach. Autor pisze, że może ona znacząco wpłynąć na życie ludzi, a nawet pozbawić ich decyzyjności. Wskazuje jednak, że AI potrafi tworzyć kreatywne treści. Z kolei w drugim tekście mowa o SI jako technologii zastępującej człowieka, co sprawia, że pozbawia go miejsc pracy i m.in. stawia nietrafne diagnozy medyczne. W obu tekstach przedstawiono więcej wad niż zalet AI.

[88 wyrazów]

Zarówno Yuval Noah Harari, jak i Agata Kaźmierska oraz Wojciech Brzeziński nie skupiają się na szansach, jakie daje korzystanie z AI, ale raczej na wadach. Piszą, że sztuczna inteligencja może być zagrożeniem dla współczesnego świata, bo ma zdolność samodzielnego tworzenia treści i wpływania na losy ludzi. Do wad SI w pierwszym tekście zalicza się decydowanie przez nią np. o tym, czy otrzymamy kredyt, a w drugim tekście – zwolnienia ludzi z pracy z powodu zlecenia tej technologii ich zadań.

[78 słów]

Zadanie 6. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź

Scena przedstawia karę Prometeusza, na jaką został skazany przez Zeusa za wykradzenie bogom ognia i ofiarowanie go ludziom oraz oszukanie Gromowładnego podczas wyboru daniny, jaką na ołtarzu mieli mu składać wierni. Tytan został przykuty do skał Kaukazu, gdzie codziennie przylatywał do niego orzeł, aby wydziobać jego wątrobę, która wciąż odrastała.

LUB

Średniowieczna rycina przedstawia tytana w stroju typowym dla epoki. Prometeusz był przykuty do ściany Kaukazu. Odbiwał tam karę, na jaką skazał go Zeus za wykradzenie ognia i przekazanie go ludziom. Orzeł codziennie wydziobał Prometeuszowi wątrobę, która odrastała.

Zadanie 7.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu [...]. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: [...] średniowiecze [...]; 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 6) rozpoznaje w tekstach literackich: [...] groteskę; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl.

Zadanie 7.1. (0–1)

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Poprawna odpowiedź

Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią; średniowiecze

Uwaga! Zgodnie z informatorem CKE odpowiednią poprawną są różne warianty tytułu: *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* albo *Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, albo *Dialog Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, albo *Dialog mistrza Polikarpa ze Śmiercią*; a zgodnie z najnowszym stanem wiedzy – *Śmierci z Mistrzem dwojakie gadania...*: zob. *Śmierci z Mistrzem dwojakie gadania...* Nieznany drukowany przekaz „*Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*” z 1542 r., wyd. W. Wydra, Poznań 2018.

Zadanie 7.2. (0–1)

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie jednego podobieństwa i jednej różnicy między tekstami

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Poprawna odpowiedź

Podobieństwo między *Rozmową Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* a *Wywiadem* Mirona Białoszewskiego polega na tym, że w obu tekstach występuje upersonifikowana Śmierć jako bohaterka dialogu. Różnicą jest miejsce akcji – w tekście średniowiecznym dzieje się ona w kościele, w *Wywiadzie* – w mieszkaniu bohatera. LUB

Podobieństwo między tymi tekstami polega na groteskowym ukazaniu Śmierci, która dyskutuje z bohaterem. Różnica jest taka, że Mistrz Miron nie wiedział, komu otwiera drzwi, a Polikarp prosił Boga, by dane mu było ujrzeć Śmierć. LUB

W obu tekstach występuje Mistrz: u Białoszewskiego jest to Mistrz Miron, w tekście średniowiecznym – Mistrz Polikarp. Śmierć w *Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* wygląda szkaradnie i groteskowo, a we fragmencie wiersza *Wywiad* nie ma wzmianki o jej wyglądzie.

Uwaga! Nazwanie Mistrza Mirona podmiotem lirycznym jest błędem rzeczowym, zdający otrzymuje za odpowiedź 0 pkt.

Zadanie 8. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...]. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym [...]. 11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw [...] służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, [...] (np. patriotyzm, [...] walka [...]).	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: [...] oświecenie [...]; 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z [...] zjawiskami [...] historycznymi;

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
	10) rozumie pojęcia motywu literackiego i toposu; rozpoznaje podstawowe motywy i toposy [...] określa rolę motywów i toposów w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; 14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst [...] historyczny, polityczny [...]; 15) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, wyjaśniająca postawę życiową afirmowaną w utworze oraz wskazująca jej związek z epoką oświecenia

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź

Ignacy Krasicki zaleca w utworze postawę poświęcenia dla ojczyzny i walki za nią. W epoce oświecenia, w której żył i tworzył autor, taka postawa była bardzo potrzebna w obliczu ekspansji sąsiednich krajów i w konsekwencji rozbiorów Polski.

Zadanie 9. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz [...] satyrę; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Poprawna odpowiedź

PP

Zadanie 10. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przypisanie obu cytatów

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Rozwiązanie

1. C

2. A

Zadanie 11. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym. 11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. [...] sprawiedliwość, [...], szlachetność, [...] roztropność).	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 11) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: [...] <i>Balladyny</i> Juliusza Słowackiego; 12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie tytułu oraz rozstrzygnięcie i uzasadnienie odnoszące się do obu tekstów

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź

Tytuł utworu: *Makbet*

Rozstrzygnięcie: tak

Uzasadnienie: Zarówno bohater dramatu Szekspira, jak i bohaterka dramatu Słowackiego zostają ukarani za swoje zbrodnie. W końcowych scenach jesteśmy świadkami ich nagłej śmierci – Makbet ginie z ręki Makdufa, a Balladyna ginie rażona piorunem po wydaniu trzech wyroków skazujących samą siebie na śmierć. W obu dramatach zło zostaje ukarane.

Zadanie 12. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: [...] Młoda Polska [...]; 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi [...], egzystencjalnymi i estetycznymi; 14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst [...] kulturowy, filozoficzny. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 4) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi

Rozwiązanie

B

Zadanie 13. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej [...]; 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię [...] określa ich funkcje w tekście oraz rozumie wartościujący charakter; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z [...] zjawiskami społecznymi; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie metafory odnoszące się do jej znaczenia we fragmencie i w powieści
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź

Cezary Baryka, widząc biedę i nędzę wsi Odolany, z przekąsem skomentował ją metaforą *szklane domy*. Był rozżalony, bo jego ojciec, Seweryn, opowiadał mu o wizji pięknej i bogatej Polski, w której wszędzie buduje się nowoczesne szklane domy. W rzeczywistości nie miało to nic wspólnego z prawdą – Polska po odzyskaniu niepodległości była krajem ubogim i zróżnicowanym społecznie.

Zadanie 14. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury światowej [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z [...] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi [...]; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji [...]; 10) [...] określa rolę motywów [...] w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; 14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...]. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. [...] naukowych; 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację. 3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 7) [...] wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Rozwiązanie

PFP

Zadanie 15. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury światowej [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury [...], a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów [...]; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania [...] sytuacji lirycznej; 10) rozumie pojęcia motywu literackiego [...] określa rolę motywów [...] w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; 12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; 13) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie propozycji interpretacyjnej; 15) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne [...]; określa ich rolę i związek z problematyką utworu [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Elementy retoryki. Zdający: 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie postawy bohaterki lirycznej wiersza zestawione z postawą Antygony

1 pkt – poprawne wyjaśnienie postawy bohaterki lirycznej wiersza

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Rozstrzygnięcie: Tak, przeżycia bohaterek są podobne.

Uzasadnienie: Bohaterka liryczna wiersza *Antygono, patronko sióstr* zwraca się do bohaterki dramatu, ponieważ doświadcza podobnych emocji. Śni jej się walka, w której ginie jeden z jej braci z ręki drugiego brata. Odczuwa te same emocje, co bohaterka dramatu Sofoklesa. Kocha obu braci, chce pochować tego, który poległ, tak jak Antygona w tragedii Sofoklesa, która pochowała Polinejesa, świadoma kary, jaka ją czeka za ten czyn. Wiersz pokazuje, że problem walki oraz cierpienia, jakie niesie, jest uniwersalny.

Zadanie 16. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. 6. Kształtowanie różnorodnych postaw czytelnich: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji. 2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach [...] pisemnych. 3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi [...]; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji [...]; 13) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie propozycji interpretacyjnej. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Elementy retoryki. Zdający: 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych.

Zasady oceniania

2 pkt – rozstrzygnięcie z pełnym uzasadnieniem odnoszącym się do wywiadu i do tekstu lektury

1 pkt – rozstrzygnięcie z pełnym uzasadnieniem odnoszącym się tylko do tekstu lektury albo do treści wywiadu

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi

Uwaga! 2 pkt może otrzymać każde rozstrzygnięcie, tzn. „tak, jest tożsame”, „nie, nie jest tożsame”, „częściowo jest tożsame, a częściowo nie” – pod warunkiem uzasadnienia z funkcjonalnym wykorzystaniem treści lektury.

Przykładowe odpowiedzi

Sposób przedstawienia Marka Edelmana przez Hannę Krall w wywiadzie jest inny niż w lekturze *Zdążyć przed Panem Bogiem*. W wywiadzie pisarka mówi o nim jako o autorytecie, urodzonym przywódcy, którego wszyscy słuchali. Tymczasem w utworze sam Edelman mówił o sobie skromnie, że nie chciał dowodzić powstaniem, ale go wybrano, i stara się deheroizować swoją postawę. Jako lekarz skupiał się na ratowaniu życia za wszelką cenę, ale nie chciał, by ludzie traktowali go jak autorytet.

LUB

Sposób przedstawienia Marka Edelmana przez Hannę Krall w wywiadzie jest podobny do tego, jak w lekturze *Zdążyć przed Panem Bogiem*. Zarówno w wywiadzie, jak i w książce Marek Edelman ukazany jest jako postać, która ma władzę nad innymi – jako dowódca powstania w getcie wydawał rozkazy, a jako kardiochirurg decydował o rodzaju leczenia pacjentów czy o przeprowadzanych przez siebie operacjach. Zatem i jako dowódca, i jako lekarz brał na siebie odpowiedzialność za innych, decydując o ich losie.

LUB

Sposób przedstawienia Marka Edelmana przez Hannę Krall w wywiadzie jest częściowo podobny do tego w lekturze *Zdążyć przed Panem Bogiem*. W wywiadzie jest mowa o nim jako o autorytecie – tym-

czasem sam Edelman, choć decydował o ludzkim życiu na Umschlagplatzu czy podczas pracy kardiochirurga, tak o sobie nie mówił.

Zadanie 17. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury [...]. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 3) rozróżnia gatunki [...] liryczne, [...] wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe; 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania [...] sytuacji lirycznej.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi

Rozwiązanie

B2

Zadanie 18. (0–35)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym. II. Kształcenie językowe. 2. Wzbogacanie umiejętności komunikacyjnych, stosowne wykorzystanie języka w różnych sytuacjach komunikacyjnych. 3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębszej tekstów literackich [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach [...]; 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; 8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; 9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; 10) rozumie pojęcie motywu literackiego [...];

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
4. Świadome wykorzystanie działań językowych w formowaniu odpowiedzialności za własne zachowania językowe. 5. [...] doskonalenie umiejętności posługiwania się poprawną polszczyzną. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji [...]. 2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach [...] pisemnych. 3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury. 4. Doskonalenie umiejętności retorycznych, w szczególności zasad tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej. 5. Rozwijanie umiejętności tworzenia tekstów o wyższym stopniu złożoności. IV. Samokształcenie. 1. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji [...]. 6. Umacnianie postawy poszanowania dla cudzej własności intelektualnej.	11) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej [...]; 12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne [...]; 13) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie propozycji interpretacyjnej; 14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny; 15) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 4) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; 5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki. II. Kształcenie językowe. 1. Gramatyka języka polskiego. Zdający: 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w [...] tworzeniu własnych wypowiedzi; 2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych [...] i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze; 3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych [...]; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi; 4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu [...]. 2. Zróżnicowanie języka. Zdający: 2) rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania. 3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 7) stosuje zasady etyki wypowiedzi [...]; 9) stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach [...] pisemnych odpowiednie do sytuacji. 4. Ortografia i interpunkcja. Zdający: 1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji [...]; 2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Elementy retoryki. Zdający: 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; 3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); 6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach. 2. [...] Pisanie. Zdający: 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; 5) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym [...]; 8) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu [...]; 9) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; 10) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej. IV. Samokształcenie. Zdający: 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.

Temat 1.

Jak wiara może wpływać na postawę człowieka?

W pracy odwołaj się do:

- lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym,
- innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki,
- wybranych kontekstów.

Uszczegółowienia zasad oceniania dotyczące tematu 1.

1. Rozumienie pojęć:

a) wiara

- przekonanie o istnieniu Boga / bóstw, przyjęcie objawionych prawd i zaufanie Bogu / bóstwom
- określone wyznanie religijne
- przekonanie o istnieniu siły wyższej
- zaufanie do kogoś lub czegoś
- przekonanie o słuszności czegoś (np. idei)

b) postawa

- podjęte decyzje
- wybór hierarchii wartości
- przyjęty sposób zachowania wobec zjawisk, zdarzeń lub osób i myślenia o nich
- stosunek człowieka do życia lub do pewnych zjawisk, wyrażający jego poglądy
- sposób postępowania lub zachowania wobec określonych zjawisk, zdarzeń lub w stosunku do ludzi

2. Zdający może zrealizować temat w dowolny sposób. Jeżeli wypowiedź zdającego jest zgodna z tematem i z warunkami zadania, pracę należy oceniać.

3. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli w pracy zdający:

- zaprezentował wpływ wiary na postawę życiową różnych bohaterów literackich

ALBO

- omówił wiarę bohaterów literackich.

4. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany w pełni funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:

a) ukazał związek między wiarą a zachowaniem / wyborami / postawą człowieka

ORAZ

b) omówił szczegółowo, w jaki sposób wiara wpłynęła na zachowanie / wybory / postawę człowieka.

5. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany częściowo funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:

a) pokazał przykłady wpływu wiary na zachowanie / wybory / postawę człowieka;

6. Lektura obowiązkowa – dowolna lektura obowiązkowa, wybrana spośród lektur wymienionych na początku arkusza, ilustrująca zagadnienie sformułowane w temacie, np.:

a) z listy lektur obowiązkowych, np.: Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta; Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I *Grecja*; Homer, *Iliada* (fragmenty); Sofokles, *Antygona*; *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty); Jan Kochanowski, wybrane pieśni i treny, Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym *Romantyczność*, *Dziady* cz. III; Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty); Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*; Albert Camus, *Dżuma*;

b) inne utwory literackie, np.: Biblia – Przypowieść o synu marnotrawnym, utwory poetyckie Jana Twardowskiego, Olga Tokarczuk, *Prowadź swój pług przez kości umarłych*.

Temat 2.

Czym są i jak wpływają na człowieka jego dom rodzinny i rodzina?

W pracy odwołaj się do:

- lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym,
- innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki,
- wybranych kontekstów.

Uszczegółowienia zasad oceniania dotyczące tematu 2.

1. Rozumienie pojęć:

- a) człowiek – istota ludzka, bohater literacki niebędący człowiekiem w znaczeniu biologicznym (np. hobbit, wiedźmin, duch itp.)
- b) dom rodzinny – odnoszący się do rodziny jako wspólnoty mieszkającej w jednym mieszkaniu lub budynku
- c) rodzina
 - wspólnota złożona w tradycyjnej postaci z rodziców oraz ich dzieci;
 - grupa złożona z osób spokrewnionych i spowinowaconych ze sobą, obejmująca dalszych jej członków i nieżyjących już przodków
 - grupa osób niespokrewnionych ze sobą, ale połączonych innymi więzami – tzw. rodzina z wyboru

2. Zdający może zrealizować temat w dowolny sposób. Jeżeli wypowiedź zdającego jest zgodna z tematem i z warunkami zadania, pracę należy oceniać.

3. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli w pracy zdający:

- omówił, czym dla człowieka jest dom rodzinny i rodzina

ALBO

- określił, jaki wpływ na bohatera mają dom rodzinny i rodzina

4. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany w pełni funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:

- a) ukazał rodzinę / dom rodzinny jako wartość dla bohatera literackiego
- b) wskazał, jaki wpływ mają / miały rodzina i dom rodzinny na bohatera literackiego.

5. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany częściowo funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji omówił:

- a) przykład domu rodzinnego i jego wpływu na bohatera literackiego

ALBO

- b) przykład zmiany bohatera literackiego pod wpływem rodziny.

6. Lektura obowiązkowa – dowolna lektura obowiązkowa, wybrana spośród lektur wymienionych na początku arkusza, ilustrująca zagadnienie sformułowane w temacie, np.:

- a) z listy lektur obowiązkowych, np.: Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I *Grecja*; Homer, *Iliada* (fragmenty); Sofokles, *Antygona*; William Szekspir, *Makbet*; Molière, *Skapiec*; Bolesław Prus, *Lalka*; Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty); Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*; Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Sławomir Mrożek, *Tango*;
- b) inne utwory literackie, np.: Biblia – Przypowieść o synu marnotrawnym, William Szekspir, *Romeo i Julia*.

OGÓLNE ZASADY OCENIANIA WYPRACOWANIA

1. Zdający może zrealizować temat w wybranej przez siebie formie wypowiedzi, np.: rozprawka, szkic krytyczny, przemówienie, list otwarty, artykuł, esej, pod warunkiem że będzie to **wypowiedź argumentacyjna**.
2. Do pełnej realizacji polecenia wystarczy przywołanie **dwóch** argumentów.
3. Przywołanie utworu literackiego w formie streszczenia nie stanowi argumentu.
4. W wypracowaniu **nie jest wymagane** omawianie utworów literackich ani w porządku chronologicznym, ani w porządku przedstawionym w temacie, tj. lektura obowiązkowa, inny utwór literacki, konteksty. Zdający powinien zrealizować temat zgodnie z przyjętą przez siebie koncepcją.
5. Funkcjonalność wykorzystania w wypracowaniu utworu literackiego nie oznacza konieczności omówienia przez zdającego wszystkich elementów fabuły, sensów utworu istotnych (z punktu widzenia egzaminatora) ze względu na zagadnienie sformułowane w temacie. Zadaniem egzaminatora jest ocena stworzonej przez zdającego pracy pisemnej. Egzaminator nie może kierować się własnym wyobrażeniem, jak inaczej/lepiej można by taką pracę napisać. W ocenie należy uwzględnić to, co w pracy jest, a nie to, co – zdaniem egzaminatora – mogłoby/powinno w niej być.
6. Losy postaci literackiej są uogólnieniem ludzkiego doświadczenia. Dlatego jeżeli problem sformułowany w temacie odnosi się do człowieka, to za trafne uznaje się odwołanie przez zdającego w wypracowaniu również do postaci literackich, które nie są ludźmi. Ta sama zasada dotyczy również tekstów kultury.
7. Zdający musi w wypracowaniu wykorzystać dwa konteksty, ale nie musi odwoływać się do dwóch różnych typów kontekstów, np. jeden kontekst jest filozoficzny, drugi – historyczny; mogą być to dwa konteksty z tej samej kategorii.
8. Jeżeli zdający przywoła w wypracowaniu lekturę obowiązkową jako kontekst i popełni błąd kardynalny, to praca zostanie oceniona na 0 punktów.
9. Jeżeli wypowiedź jest w całości nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 punktów.
10. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 punktów w każdym kryterium.
11. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: Spełnienie formalnych warunków polecenia oraz Kompetencje literackie i kulturowe. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
12. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z języka polskiego, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony. Oznacza to, że zdający nie zdaje egzaminu i nie może przystąpić do egzaminu w terminie poprawkowym w sierpniu (może przystąpić do egzaminu w kolejnych latach jego przeprowadzania).
13. Jeżeli wypowiedź zawiera fragmenty przepisane z zadania (polecenia, tekstu) zawartego w cz. 1. lub w cz. 2. arkusza egzaminacyjnego bez interpretacji tych fragmentów / komentarza do tych fragmentów, wówczas za wypracowanie zdający otrzyma 0 pkt. Całość pracy tego zdającego nie jest unieważniana.
14. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Za napisanie wypracowania zdający będzie mógł otrzymać maksymalnie 35 punktów. Oceniając wypracowanie, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w czterech **kryteriach głównych**, tj.:

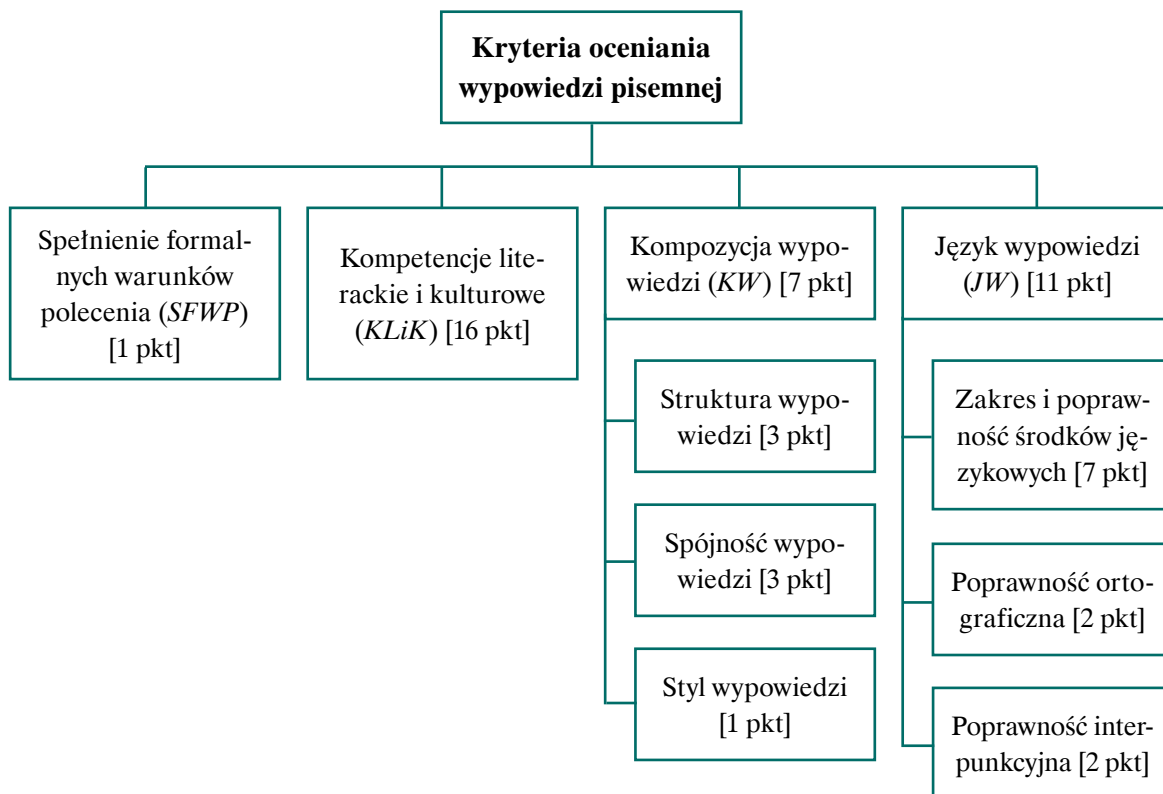
1. spełnienie formalnych warunków polecenia (od 0 do 1 pkt; $\approx 3\%$)
2. kompetencje literackie i kulturowe (od 0 do 16 pkt; $\approx 46\%$)
3. kompozycja wypowiedzi (od 0 do 7 pkt; $= 20\%$)
4. język wypowiedzi (od 0 do 11 pkt; $\approx 31\%$).

W ramach 3. kryterium głównego, tj. „kompozycja wypowiedzi”, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w trzech kryteriach składowych, tj.:

- 3a. struktura wypowiedzi
- 3b. spójność wypowiedzi (tj. logika i uporządkowanie wypowiedzi)
- 3c. styl wypowiedzi.

W ramach 4. kryterium głównego, tj. „język wypowiedzi”, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w trzech kryteriach składowych, tj.:

- 4a. zakres i poprawność środków językowych
- 4b. poprawność ortograficzna
- 4c. poprawność interpunkcyjna.

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

- nie występuje w nim błąd kardynalny
- w wypracowaniu zdający odwołał się do lektury obowiązkowej wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym
- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- napisane wypracowanie jest w jakiegokolwiek części wypowiedzią argumentacyjną.

- W wypracowaniu nie występuje błąd kardynalny. ORAZ - W wypracowaniu jest odwołanie do lektury obowiązkowej wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. ORAZ - Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu. ORAZ - Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	1 pkt
- Wypracowanie nie spełnia któregokolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO - Wypowiedź jest napisana w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – SFWP)	
1. <u>Błąd kardynalny</u> to błąd rzeczowy świadczący o całkowicie nieuprawnionej interpretacji lektury obowiązkowej, do której odwołuje się zdający, będącej falsyfikacją tego utworu wynikającą z nieznanomości jego treści w zakresie: - głównych wątków utworu; - losów głównych bohaterów, w tym np. łączenie biografii różnych bohaterów. 2. W przypadku lektur obowiązkowych błąd kardynalny może dotyczyć wyłącznie lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej jako lektury do omówienia w całości (nie we fragmentach). 3. W wypracowaniu zdający musi odwołać się do lektury obowiązkowej – w zależności od tematu – wskazanej w poleceniu albo wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. Odwołanie się zdającego do lektury obowiązkowej oznacza, że co najmniej jedno zdanie o tej lekturze ma charakter analityczny, a nie tylko informacyjny. <u>Przykład zdania analitycznego</u>: W <i>Lalce</i> to w Zaslawku można zobaczyć świetnie funkcjonujące gospodarstwo Prezesowej, która realizowała pozytywistyczne idee pracy organicznej i pracy u podstaw. <u>Przykład zdania informacyjnego</u>: W swojej pozytywistycznej powieści pt. <i>Lalka</i> Bolesław Prus ukazuje obraz Warszawy. Za zdania informacyjne uznaje się również sformułowania będące wyłącznie przepisnymi fragmentami polecenia lub parafrazą polecenia. 4. Jeśli <u>jedyna</u> lektura obowiązkowa jest przywołana lakonicznie, bardziej w kontekście/w nawiązaniu do innego utworu literackiego, który zdający szerzej omawia w wypracowaniu, wówczas przywołanie tej lektury traktowane jest jako spełnienie formalnych warunków zadania, ale oceniając <i>KLiK</i>, nie uwzględnia się tej lektury jako kontekst.	
5. „Problem wskazany w poleceniu” obejmuje: - zakres merytoryczny zagadnienia, którego omówienie jest wymagane, ORAZ - opinię zdającego wraz z uzasadnieniem. 6. Wypracowanie <u>przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu</u>, jeżeli obejmuje co najmniej jeden aspekt zakresu merytorycznego ORAZ opinię albo uzasadnienie. 7. Wypracowanie <u>przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną</u>, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny.	

2. Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 16 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy w wypracowaniu zdający:

- wykorzystał znajomość – odpowiednio – wskazanej w poleceniu lub wybranej lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego w sposób funkcjonalny
- funkcjonalnie wykorzystał konteksty, np.: historycznoliteracki, teoretycznoliteracki, literacki, biograficzny, kulturowy, mitologiczny, biblijny, religijny, historyczny, filozoficzny, egzystencjalny, polityczny, społeczny, które pogłębiają i rozwijają rozważany problem
- przedstawił bogatą argumentację, świadczącą o jego erudycji
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego oraz kształcenia językowego
- nie popełnił błędów rzeczowych zarówno w odniesieniu do przywołanych tekstów literackich oraz kontekstów, jak i terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej.

Funkcjonalność wykorzystania utworów wskazanych w poleceniu (lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego)	Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi	Liczba punktów	Błędy rzeczowe
Dwa utwory wykorzystane w pełni funkcjonalnie ALBO tylko jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – niefunkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	16 pkt	Za każdy błąd rzeczowy należy odjąć 1 pkt od ogólnej liczby punktów przyznanych za KLiK (od 0 do 16; bez punktów ujemnych).
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	15 pkt	
	• Zadowalająca argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	14 pkt	
	• Powierzchnowa argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	13 pkt	
Jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – częściowo funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	12 pkt	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	11 pkt	
	• Powierzchnowa argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	10 pkt	
	• Powierzchnowa argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	9 pkt	

Funkcjonalność wykorzystania utworów wskazanych w poleceniu (lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego)	Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi	Liczba punktów	Błędy rzeczowe
Dwa utwory wykorzystane częściowo funkcjonalnie.	- Trafna argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	8 pkt	Za każdy błąd rzeczowy należy odjąć 1 pkt od ogólnej liczby punktów przyznanych za <i>KLik</i> (od 0 do 16; bez punktów ujemnych).
	- Zadowalająca argumentacja. - Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	7 pkt	
	- Powierzchnowa argumentacja. - W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	6 pkt	
	- Powierzchnowa argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	5 pkt	
Tylko jeden utwór wykorzystany częściowo funkcjonalnie.	- Trafna argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów.	4 pkt	
	- Zadowalająca argumentacja. - Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	3 pkt	
	- Powierzchnowa argumentacja. - W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	2 pkt	
	- Powierzchnowa argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	1 pkt	
Żaden utwór nie został wykorzystany przynajmniej w części funkcjonalnie.		0 pkt	

Uwaga: jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, tj. liczba punktów po odjęciu punktów za błędy rzeczowe (jeżeli wystąpiły w pracy), wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – KLiK)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości jego treści oraz odczytanych sensów.
2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu znajomość dwóch utworów wskazanych w poleceniu, tzn. lektury obowiązkowej ORAZ innego utworu literackiego. Funkcjonalne wykorzystanie znajomości tekstu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
 - 1) takich elementów fabuły, np. wydarzeń, bohaterów, wątków
 - 2) sensów utworów, które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.Funkcjonalność wykorzystania znajomości tekstów ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Jeżeli w części zasadniczej pracy w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są elementy fabuły lub sensy utworów, które nie są spójne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie do pracy – wówczas uwzględnia się tę niespójność w ocenie spójności.
3. Utwór literacki nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.
4. Jeżeli zdający w wypracowaniu napisze więcej niż o dwóch utworach literackich (np. o dwóch lekturach obowiązkowych i o dwóch innych tekstach literackich), o różnym stopniu funkcjonalności, do oceny stopnia realizacji kryterium bierze się pod uwagę dwa utwory wykorzystane w sposób najbardziej funkcjonalny, z których jeden musi być lekturą obowiązkową. Pozostałe utwory mogą być traktowane jako kontekst literacki.
5. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.

Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, uwzględniająca konteksty, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w poleceniu; zawiera elementy refleksji/głębszego namysłu nad problemem. W sytuacji, gdy znajomość utworów literackich została wykorzystana częściowo funkcjonalnie, mówimy o argumentacji trafnej.

Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.

Powierzchowna argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami; również argumentacja, w której zdający podejmuje próbę zbudowania argumentu, dobierając jedynie środki językowe typowe dla struktur argumentacyjnych, np. *Moim pierwszym argumentem jest...*
6. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w pracy do np.:
 - 1) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
 - 2) historii literatury
 - 3) teorii literatury
 - 4) charakteru epoki
 - 5) biografii autora
 - 6) filmu, spektaklu teatralnego
 - 7) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
 - 8) mitologii
 - 9) Biblii
 - 10) religii
 - 11) historii
 - 12) filozofii

13) kwestii politycznych

14) kwestii społecznych,

wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego utworu w szerszej perspektywie i pogłębionego odczytania sensów utworu literackiego, do którego zdający odwołuje się w wypracowaniu. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu polega na trafnym jego doborze ze względu na rozważany problem; kontekst pogłębia i rozwija omawiane zagadnienie. Pogłębienie i omówienie danego zagadnienia poprzez konteksty nie oznaczają konieczności dogłębnej analizy samych kontekstów jako takich; w szczególności nie może prowadzić do dygresji stosowanej niefunkcjonalnie.

7. Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie to odniesienie wyłącznie na poziomie przywołania, np. informacji, wydarzenia; kontekst jest poprawny, ale ogranicza się tylko do funkcji informacyjnej, nie pogłębia i nie rozwija omawianego zagadnienia.
8. Kontekst poprzez odniesienie się przez zdającego do innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.
9. Erudycję należy rozumieć jako wiedzę przedmiotową zdającego, w tym wiedzę i umiejętność wykorzystania kontekstów, kodów kulturowych, terminologii, znajomości kultury, w tym literatury i sztuki. Wypowiedź świadcząca o erudycji zdającego to wypracowanie, w którym zdający, rozważając problem sformułowany w poleceniu, funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową.
10. W ocenie poziomu argumentacji wypowiedzi nie uwzględnia się fragmentów wypowiedzi zawierających błędy rzeczowe.
11. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:

- nieznajomości wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej (zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym), do której odwołuje się zdający, w zakresie innym niż w przypadku błędu kardynalnego, tj. np. błąd w nazwisku autora, w przypisaniu autorstwa, w nazwisku/imieniu bohatera (dopuszczalne błędy w zapisie, nieprowadzące do trudności w identyfikacji bohatera lub autora, np. *Russeau albo *Rousseau zamiast Rousseau – błędny zapis to błąd ortograficzny), dotyczący losów bohaterów drugoplanowych bądź wątków innych niż główne
- nieznajomości utworu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, innego niż lektura obowiązkowa lub utwór literacki wskazany w poleceniu (każdy błąd merytoryczny)
- nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów/części utworu literackiego, w tym poetyckiego, do którego odwołuje się zdający, będącej częściową lub całkowitą falsyfikacją danego utworu
- nieznajomości zagadnień z zakresu teorii i historii literatury bądź języka, np. stosowanie pojęć typowych dla epiki w odniesieniu do liryki (np. *narrator wiersza; *wiersz „Ocalony” Różewicza opowiada). Nie są błędem rzeczowym sformułowania takie jak np. *utwór pokazuje*, *wiersz ukazuje*
- braku wiedzy dotyczącej wybranego przez zdającego kontekstu, np. błędne przywołanie pojęć lub faktów historycznych.

Jako błąd rzeczowy traktujemy również niepoprawne przywołanie cytatu z utworu literackiego, oznaczone cudzysłowem.

12. Dokładnie ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego da się w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a fakty opisane w wypracowaniu świadczą o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.
13. Jeżeli dane sformułowanie stosowane/uznawane jest w nauczaniu zwyczajowo za „termin” (np. *apokalipsa spełniona*), ale nie jest terminem w rozumieniu encyklopedycznym oraz/lub nie jest wymienione w podstawie programowej, to błędu w takim sformułowaniu (np. **apokalipsa prze-powiadana*) nie traktuje się jako błędu rzeczowego, a jako błąd językowy.

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

1. w zakresie struktury wypowiedzi:

- kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, tzn. czy układ i sposób przedstawienia treści pomaga w zrozumieniu wypowiedzi
- podział wypowiedzi – zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów – jest poprawny i funkcjonalny

2. w zakresie spójności wypowiedzi:

- wypowiedź jest spójna, tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość
- w wypowiedzi spójność jest zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami
- w wypowiedzi użyte zostały odpowiednie środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury metatekstowe, leksykalne wykładniki spójności, które ułatwiają śledzenie toku rozumowania autora

3. w zakresie stylu wypowiedzi:

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne) oraz czy zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3a. Struktura wypowiedzi

Uporządkowanie elementów treściowych wypowiedzi	Podział wypowiedzi	Liczba punktów
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	3 pkt
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	2 pkt
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	1 pkt
• W pracy podjęta jest próba organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo. • Elementy treściowe wypowiedzi zorganizowane w pracy częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym. • Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym, np. wg kolejno omawianych tekstów literackich.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	2 pkt
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	1 pkt
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	0 pkt

Elementy treściowe wypowiedzi niezorganizowane; wypowiedź stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów.

0 pkt

Wyjaśnienia (kryterium 3a – Struktura wypowiedzi)

1. Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki”, na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwińcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza” zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki”, tj. akapity).
 - 1) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich/kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok” jest właśnie problem („po-nadtekstowo”, „międzytekstowo”), a nie dany tekst literacki.
 - 2) Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się” ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na tematyczne ustrukturyzowanie wypowiedzi, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.
 - 3) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym (w toku liniowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania dotyczy innego tekstu literackiego/kontekstu, a jedynym identyfikowalnym czynnikiem organizującym taki układ jest po prostu omawianie w następujących po sobie „blokach” zagadnień dotyczących kolejnych tekstów/kontekstów; tekst jest zorganizowany wg tekstów „jeden po drugim” (np. zmiana kolejności akapitów nie wpływa na strukturę tekstu).
2. Ocena podziału wypowiedzi w skali ogólnej wymaga rozważenia proporcji i funkcjonalności zasadniczych „bloków” pracy, tj. wstępu – części zasadniczej – zakończenia. Usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej mogą wynikać z np. nieproporcjonalnie i niefunkcjonalnie długiego wstępu, ze zbyt krótkiego (lakonicznego) zakończenia lub z braku jednego z tych „bloków”.
3. Ocena podziału wypowiedzi na akapity wymaga rozważenia, czy logika wywodu została odzwierciedlona w podziale na graficznie wyodrębnione i funkcjonalne akapity. Usterki w podziale wypowiedzi na akapity mogą wynikać np. z faktu, że w pracy występują wyodrębnione graficznie akapity, które nie stanowią zwartej myślowo całości, albo występują akapity, które powinny zostać podzielone na mniejsze bloki, ponieważ taki akapit zawiera kilka wątków (każdy z takich wątków stanowi sam w sobie swartą myślowo całość).
4. W ocenie struktury wypowiedzi nie uwzględnia się niezrealizowania przez zdającego któregoś z elementów tematu, np. nieodwołania się w ogóle do jednego z tekstów wskazanych w temacie jako obowiązkowy.

3b. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź jest w całości spójna lub występują w niej nie więcej niż 2 zaburzenia w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	3 pkt
W wypowiedzi występuje 3–5 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	2 pkt
• W wypowiedzi występuje 6–8 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ALBO z zakończeniem pracy. - ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ALBO częścią zasadniczą pracy.	1 pkt

• W wypowiedzi występuje 9 lub więcej zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ORAZ z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ORAZ częścią zasadniczą pracy.	0 pkt
---	-------

Wyjaśnienia (kryterium 3b – Spójność wypowiedzi)

1. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość.
2. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przedstawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.
3. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in. z:
 - a) błędów logicznych, w tym ze zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń
 - b) odstępstw od podporządkowania wyводу myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne
 - c) zredagowaniu wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią/ poprzedzającym je akapitem
 - d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania” się wątków)
 - e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe
 - f) wprowadzenie treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku/pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem
 - g) wprowadzania dygresji stosowanych niefunkcjonalnie
 - h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.
4. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.
5. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.
6. Błąd w składni prowadzący do błędu w spójności jest traktowany zarówno jako błąd językowy, jak i błąd w spójności.

3c. Styl wypowiedzi

Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).	1 pkt
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	0 pkt

Wyjaśnienia (kryterium 3c – Styl wypowiedzi)

1. Styl wypowiedzi – co do zasady – powinien być: jasny, prosty (nie: zawily, pretensjonalny), zwiezly, jednolity. Dodatkowo moze byc zywy, obrazowy.
2. Wypracowanie powinno byc napisane stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej, jaka jest egzamin maturalny, co oznacza, ze nie nalezy redagowac go, stosujac slownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mowionej. Styl uznaje sie za stosowny w przewazajacej czesci, jezeli jest stosowany w orientacyjnie 2/3 pracy. Styl jest niestosowny do sytuacji komunikacyjnej, jezeli orientacyjnie ok. 2/3 wypracowania zredagowane jest przy uzyciu struktur jazykowych charakterystycznych dla stylu potocznego w odmianie mowionej.
3. Styl wypracowania jest jednorodny, jesli zdajacy konsekwentnie posluguje sie jednym, wybranym stylem, odpowiednim dla tresci i formy wypowiedzi, lub miesza rozne style w wypowiedzi, ale jest to uzasadnione i celowe.
4. Indywidualne upodobania stylistyczne egzaminatora nie moga wplywac na ocene stylu pracy zdajacego.

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 11 punktów)

Sprawdzajac wypracowanie zdajacego w tym kryterium, egzaminator bedzie ocenial:

1. w odniesieniu do zakresu i poprawnosci srodkow jazykowych:

- czy zdajacy poprawnie uzyt w wypowiedzi roznych rodzajow zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmow, wyrazow rzadziej uzywanych w jazyku polskim), czy tez ograniczyl sie do najprostszych srodkow jazykowych
- czy srodki jazykowe, ktorych uzyt zdajacy, pozwalaja mu zrealizowac temat w sposob swobodny i precyzyjny, czy tez pobiezny, sprawiajacy trudnosc w zrozumieniu tekstu
- ile bledow jazykowych, w tym bledow stylistycznych, zdajacy popelnil w pracy

2. w odniesieniu do poprawnosci ortograficznej:

- ile bledow ortograficznych zdajacy popelnil w pracy

3. w odniesieniu do poprawnosci interpunkcyjnej:

- ile bledow interpunkcyjnych zdajacy popelnil w pracy.

4a. Zakres i poprawnosc srodkow jazykowych

Oceniajac jazyk wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres uzytych srodkow jazykowych, a nastepnie – ich poprawnosc. Ostateczna liczbe punktow ustali na podstawie oceny obu tych aspektow wypowiedzi, zgodnie z ponizsza tabelą.

Zakres srodkow	Poprawnosc srodkow	Nie wiecej niz 5 bledow jez.	6–8 bledow jez.	9–11 bledow jez.	12–14 bledow jez.	15–17 bledow jez.	18–21 bledow jez.	22–25 bledow jez.	26 lub wiecej bledow jez.
1. Szeroki zakres srodkow jazykowych, tzn. • zroznicowana skladnia, • zroznicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne slownictwo umozliwiajacych pelna i swobodna realizacje tematu.		7 pkt	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt

2. Zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne/odpowiednie do realizacji tematu.	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
3. Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste/ograniczone, utrudniające realizację tematu.	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

Przykładowo: za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowalający i w której znajdują się 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 6 pkt w tym kryterium.

Wyjaśnienia (kryterium 4a – Zakres i poprawność środków językowych)
1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy); może być przejawem <u>nieporadności językowej</u>. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej. 2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w pracy zdającego. 3. W wypracowaniu występuje <u>zróżnicowana składnia</u>, jeżeli w pracy zdający wykorzystał <u>poprawnie</u> co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowy równoważnik zdania, strona bierna, paralelizm składniowy, poprawne wprowadzanie cytatu, zdanie pytające, zdanie wtrącone. 4. W wypracowaniu występuje <u>zróżnicowana leksyka</u>, jeżeli w pracy zdający np. stosuje wyrazy/ wyrażenia synonimiczne, stosuje bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii. 5. W ocenie zróżnicowania leksyki <u>nie uwzględnia się</u> nieuzasadnionych powtórzeń wyrazów, zwrotów. Nieuzasadnione powtórzenia są uwzględniane w <u>liczbie</u> błędów językowych.

Uwaga: Powtórzony w wypracowaniu dokładnie ten sam błąd językowy liczy się jako jeden błąd językowy.

4b. Poprawność ortograficzna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 1 błąd ortograficzny. <i>W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):</i> Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 4 błędy ortograficzne.	2 pkt
Praca zawiera 2–4 błędy ortograficzne. <i>W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):</i> Praca zawiera nie więcej niż 5–8 błędów ortograficznych.	1 pkt
Praca zawiera 5 lub więcej błędów ortograficznych. <i>W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):</i> Praca zawiera 9 lub więcej błędów ortograficznych.	0 pkt

Uwaga: Ten sam wyraz zapisany niepoprawnie ortograficznie, powtórzony w wypracowaniu, jest liczony jako jeden błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 8 błędów interpunkcyjnych. <i>W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):</i> Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 15 błędów interpunkcyjnych.	2 pkt
Praca zawiera 9–16 błędów interpunkcyjnych. <i>W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):</i> Praca zawiera 16–30 błędów interpunkcyjnych.	1 pkt
Praca zawiera 17 lub więcej błędów interpunkcyjnych. <i>W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):</i> Praca zawiera 31 lub więcej błędów interpunkcyjnych.	0 pkt

Informacje o błędach uznawanych za ortograficzne w pracach zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią)

- W ocenie poprawności ortograficznej wypracowania egzaminator będzie uwzględniał następujące błędy (tzn. liczył je jako błędy ortograficzne):
 - błędy w zapisie wyrazów z u – ó, ż – rz, h – ch**
 - łamanie zasady pisania wielką literą na początku zdania.**
- W ocenie poprawności ortograficznej wypracowania egzaminator nie będzie uwzględniał innych niż wymienione w pkt 1. błędów w zapisie (tzn. nie będzie liczył ich jako błędy ortograficzne), w tym:
 - dodawania, opuszczania, przestawiania liter, sylab lub całych wyrazów**
 - mylenia liter**
 - o podobnym kształcie (*a – o, l – ł – t, n – r, m – n, u – w, e – ě, a – q, i – j, u – y*)
 - dużych i małych (z wyjątkiem początku zdania)
 - odpowiedników głosek zbliżonych fonetycznie (*b – p, d – t, w – f, g – k, dz – c, sz – s, i – y, ě – em – en, q – om – on, ś – ź, ć – dź*)
 - różniących się w położeniu w stosunku do osi pionowej (*p – b, d – b*) lub poziomej (*m – w, n – u, b – p, d – g, p – g*)
 - ominięcia drobnych elementów graficznych, w tym**
 - oznaczania miękkości nad literami
 - kropek (*dż, ż, i, j*)
 - „ogonków” przy literach *q* lub *ę* i kreski (wężyka) przy literach *ó, t* lub *ł*
 - błędów dotyczących podziału wyrazu**
 - utrąty dźwięczności** (*kóska zamiast kózka, proźba zamiast prośba*)
 - błędów wynikających ze schematycznego stosowania zasad ortografii**, np. *startóje* bo *startować*
 - mylenia przedrostków z przyimkami**, np.: *pode szły*; błędnego zapisywania przyimków z rzeczownikami i przysłówkami, np.: *wklasie, zachwilę, napewno*
 - niewłaściwego zapisu spółgłosek miękkich**, np.: *rosinie* zamiast *rośnie*, *skosiny* zamiast *skośny*.